

ПОЛІТИКА КУВЕЙТУ ЩОДО УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Сегеда О. О.,
аспірантка Європейського університету,
Третій секретар
Посольства України в Державі Кувейт
ORCID ID: 0000-0001-5155-9515
olha.seheda@protonmail.com

Стаття присвячена аналізу позиції Держави Кувейт щодо загарбницької війни Російської Федерації (РФ) проти України, а також реакції кувейтського суспільства та ЗМІ на повномасштабне вторгнення РФ в Україну. Автор розглядає передумови формування офіційної позиції Кувейту щодо війни в Україні й простежує особливості публічної комунікації офіційного Ель-Кувейту в цьому зв'язку, а також фіксує факти гуманітарної та фінансової допомоги Україні, підтримки України на рівні міжнародних організацій тощо. У статті надається прогноз еволюції офіційної позиції Кувейту щодо національно-визвольної війни України. Його побудовано на попередньому зовнішньополітичному досвіді Емірату, а також моделюванні переваг і загроз, створених війною на європейському континенті.

У роботі окремо оцінюється рівень підтримки України з боку громадянського суспільства Кувейту, його роль у формуванні позиції держави, а також реакція резидентів Кувейту, які складають переважну більшість населення Емірату, на війну в Україні. Обґрунтування оцінки здійснено завдяки аналізу гуманітарних ініціатив громадян та резидентів Кувейту на підтримку України.

У статті наведено результати моніторингу кувейтських ЗМІ на предмет висвітлення вторгнення РФ в Україну та визначено ступінь їхньої незалежності. Зокрема автор аналізує інтенсивність, зміст та характер повідомлень про Україну в кувейтських ЗМІ з 24 лютого 2022 року.

Сукупність представлених позицій держави, суспільства та ЗМІ Кувейту формує уявлення про рушійні сили, ключові елементи та межі можливостей українського треку зовнішньої політики Кувейту. Водночас розуміння зазначених факторів дозволило б скоригувати майбутні завдання та інструменти української дипломатії в Еміраті, особливо в період боротьби України проти російських загарбників.

Ключові слова: Україна, Кувейт, РФ, війна, позиція, дипломатія, підтримка, РСАДПЗ.

Для українців національно-визвольна війна проти російських загарбників є насамперед боротьбою за виживання, оскільки країна-агресор вдається до геноциду стосовно українства. В очах українців невинуватиме та неспровоковане вторгнення Росії в Україну є злочином, протидія якому має стати пріоритетним завданням для всього світу. Однак позиція багатьох країн щодо війни в Україні, зокрема арабських країн Затоки (членів Ради співробітництва арабських держав Перської затоки (РСАДПЗ)) залежить не стільки від примату міжнародного права, скільки від прагматичних інтересів і потреб кожної окремої країни. Справедливою згадана теза є і для Кувейту, чия позиція щодо російсько-української війни продиктована геостратегічними особливостями субрегіону Затоки та історично нейтральним зовнішньополітичним курсом Емірату. Дослідження політики Кувейту щодо України, її мотивів, лімітів та ключових складників дозволить оптимізувати завдання та інструменти української дипломатії в Еміраті, насамперед у період воєнного стану в Україні.

Вивченню окресленої проблеми через призму публічної дипломатії присвячені праці О. Балануци та О. Сегеда, які у своїх статтях розглянули шляхи зміцнення позитивного іміджу України в Кувейті інструментами економічної, експертної, культурної, освітньої, спортивної та цифрової дипломатії (Seheda, Smolianiuk, 2020; Balanutsa, Seheda, 2020; Balanutsa, Seheda, 2021). Більш широкий контекст відносин України та країн-членів РСАДПЗ дослідили у своїх працях М. Абулумфрех, А. Герасимчук, П. Горін, Н. Остряніна, О. Рахматуллін, О. Роговик, Р. Юлдашев та інші. Значний доробок згаданих науковців присвячений аналізу зовнішньополітичного курсу України в субрегіоні

Затоки, його системним проблемам та перспективним напрямом (Herasymchuk, 2021; Horin, 2017; Ostryanina, 2008). Н. Слободян, М. Абумуфрех розглянули стратегічне значення субрегіону Затоки для України з точки зору забезпечення енергетичної безпеки та активізації економічного треку української дипломатії в країнах-членах РСАДПЗ (Slobodyan, 2009). О. Демченко, О. Богомолів, С. Данилов та В. Швед розкрили проблемні питання співпраці між Україною та арабськими монархіями на політико-безпековому напрямі з огляду на політичну вагу РФ у субрегіоні Затоки (Bohomolov, Danylov, Yuldashev, 2020; Shved, 2018). Прикметно, що після вторгнення РФ в Україну експерт у міжнародних відносинах Н. Батталоглу припустила, що країни-члени РСАДПЗ опинились перед серйозним викликом з точки зору їхньої навігації у багатопольному світі та архітектури безпеки регіону (Battaloglu, 2022).

Оскільки Україна наближається до членства в Європейському Союзі (ЄС), доцільно згадати внесок іноземних експертів-міжнародників в аналіз ключових сфер співпраці між Кувейтом (і рештою країн-членів РСАДПЗ) та державами ЄС, потенціалу подальшого розвитку міжрегіонального співробітництва. Так, Ч. Бьянко, Б. Хадер, М. Авад, Н. бін Нагар, А. Гафар, С. Коломбо, Р. Міллер, Х. Аль-Мансурі та ін. дослідили у своїх роботах кліматичний, енергетичний, культурно-просвітній напрями (Khader, 2015; Bianco, 2020; Awad, 2013; Nahar, 2019; Miller, Al-Mansouri, 2016; Ghafar, Colombo, 2021). Європейський досвід співпраці з країнами-членами РСАДПЗ може бути корисним для коригування майбутнього зовнішньополітичного курсу України щодо арабських держав Затоки.

Наразі з точки зору подальшого розвитку українсько-кувейтських відносин важливою, але не розкритою в наукових працях темою є сучасна позиція Емірату щодо війни РФ проти України, а також можлива еволюція його позиції внаслідок розвитку військових дій. Метою статті є оцінка дій офіційних, приватних та медійних кіл Кувейту в контексті повномасштабної російсько-української війни, що зумовлює постановку таких завдань: 1) аналіз офіційної позиції Кувейту як члена РСАДПЗ та розгляд її передумов; 2) аналіз реакції кувейтського суспільства на вторгнення в Україну та його ролі у формуванні позиції держави; 3) моніторинг висвітлення війни в кувейтських ЗМІ, визначення ступеня їхньої незалежності й об'єктивності; 4) прогноз розвитку позиції Кувейту щодо війни в Україні на підставі попередніх кроків Емірату.

Де-юре всі арабські країни Затоки засуджують застосування сили у міжнародних відносинах та закликають сторони будь-якого збройного конфлікту до пошуку дипломатичних, мирних шляхів його вирішення. Однак де-факто найбільш впливові країни-члени РСАДПЗ поділяються на два табори – умовно проукраїнський (Катар і Кувейт) та умовно проросійський (Королівство Саудівська Аравія (КСА) та Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ)). Умовність поділу пояснюється тим, що прямо зараз на дипломатичному фронті між Україною та Росією відбувається боротьба за підтримку арабських країн Затоки, де жодна зі сторін поки що не має вирішальної переваги. Щодо Бахреїну та Оману, ці країни де-юре і де-факто дотримуються підкреслено нейтральної позиції, координуючи на рівні РСАДПЗ свої зовнішньополітичні кроки (наприклад, в рамках ООН).

Слід зауважити, що Рада співробітництва арабських держав Перської затоки є субрегіональним координаційним майданчиком, на якому Кувейт традиційно узгоджує з іншими членами Ради рішення щодо спільних кроків на міжнародній арені. Насправді РСАДПЗ позбавлена будь-яких наддержавних повноважень, тому що організація не має реальних важелів впливу (зокрема інституційних) на вектори зовнішньої політики країн-членів, як зазначає М. Легрензі (Legrenzi, 2015). Тим не менш, країни-члени РСАДПЗ ставляться з пієтетом до субрегіональної ролі КСА, особливо в питаннях міжнародного характеру. Д. Галеева теж вказує на те, що члени РСАДПЗ нерідко підпорядковують глобальні проблеми регіональному порядку денному. Це стосується і ставлення арабських країн Затоки до війни в Україні (Galeeva, 2022). Доцільно привернути увагу до прагматичного утримання країн-членів РСАДПЗ від голосування за резолюцію щодо призупинення членства Росії в Раді ООН з прав людини. Так само ОАЕ як непостійний член Ради безпеки ООН утримались від голосування за проєкт резолюції РБ ООН від 25 лютого 2022 р. щодо реагування організації на акт збройної агресії РФ проти України. Ймовірно, ОАЕ шукали підтримку РФ щодо власного проєкту резолюції стосовно хуситів у Ємені, використовуючи війну в Україні у власних цілях.

У субрегіоні Затоки підтримка України Кувейтом є взірцевою, що не в останню чергу пов'язано зі сприятливими історичними передумовами. Зовнішньополітична доктрина Кувейту завжди базувалась на обережній і виваженій дипломатії. Емірат знаходиться у постійному пошуку балансу у відносинах як з регіональними гегемонами (КСА та Іраном), так і зі Сполученими Штатами Америки (США) – ключовим партнером Кувейту в безпековій сфері. На міжнародній арені Кувейт декларує курс на мир і співпрацю, невтручання в справи інших держав, встановлення та підтримку добросусідських відносин, виконання резолюцій ООН та дотримання міжнародного права заради збереження миру і безпеки (Kuwait Ministry of Foreign Affairs, 2021). Прикметно, що за правління Сабаха ас-Сабаха – батька кувейтської дипломатії – Кувейт нерідко виступав медіатором вирішення регіональних

конфліктів, оскільки стабільність і безпека в близькосхідному регіоні є одним із факторів незалежності Кувейту.

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну майже збіглося в часі з річницею визволення Кувейту від іракської окупації в 1991 р. Схожість історичного досвіду обох країн, зусилля українського дипломатичного представництва в Еміраті та лоббі американських і європейських партнерів Кувейту посприяли сталій та вчасній підтримці України офіційним Ель-Кувейтом на рівні міжнародних організацій. Кувейт став однією з перших країн арабського світу, які публічно засудили порушення незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, а також висловили готовність підтримувати всі міжнародні зусилля для деескалації ситуації. Унікальним для арабського світу кроком стало співавторство Емірату в заяві держав-членів ООН від 25 лютого 2022 року у зв'язку з розв'язанням Росією повномасштабної війни проти України. До того ж Кувейт проголосував на користь обох резолюцій Генасамблеї ООН – стосовно засудження російської агресії та її гуманітарних наслідків від 2 березня та 24 березня 2022 року. Через причетні органи ООН уряд Кувейту надав 4 млн дол. США для подолання наслідків війни в Україні та надіслав понад 60 тон гуманітарної допомоги вимушеним переселенцям з України.

Так, на підтвердження звання гуманітарного лідера світу Кувейт виконав гідну високої оцінки програму допомоги. Водночас справедливо зазначити, що в порівнянні з внеском стратегічних партнерів України кувейтському пакету гуманітарних ініціатив бракує військової та санкційної складової. Зокрема керівництво Емірату не заявляло про наміри обмежити дипломатичні та торговельно-економічні відносини з Росією, звузити контакти з РФ тощо. У контексті російсько-української війни кувейтські дипломати підтримують контакт як з українськими колегами, так і з представниками РФ, про що свідчать лаконічні дописи загального характеру на офіційних ресурсах зовнішньополітичного відомства Емірату. Публічна комунікація Кувейту і решти арабських країн Затоки щодо війни в Україні вказує на прагнення віддалитися від сторін міжнародного конфлікту, бути нейтральними в оцінках, оминати прямолінійні судження. Політичні діячі згаданих країн свідомо уникають слів «війна», «агресія», «РФ» у своїх виступах та заявах, і замінюють їх загальними поняттями «криза», «складна ситуація» тощо (Bahrain News Agency, 2022; Barada, 2022; KUNA, 2022). До прикладу, заяви міністерств закордонних справ країн-членів РСАДПЗ та Ліги арабських держав засуджують збройну агресію проти України, але не згадують РФ як джерело цієї агресії (Hellyer, 2022). М'яка тональність згаданих офіційних документів свідчить лише про пасивне несхвалення агресії та обережні спроби зберегти відносини як з РФ, так і з Україною, яку підтримують США. Наприклад, попри згаданий вище політичний маневр ОАЕ на рівні ООН, ця країна оперативно надала Україні фінансову та гуманітарну допомогу, а також візову підтримку українським громадянам в ОАЕ.

Балансування на зв'язках з країнами по різні боки фронту є опосередкованою ознакою того, що арабські монархії дивляться на війну в Україні передусім крізь призму власних інтересів. Однак дотримання нейтралітету в ситуації такого кричущого порушення міжнародного права, на яке наважилася РФ, на наш погляд, не видається стратегічно правильним кроком.

Причини дещо амбівалентної позиції Кувейту та загалом арабських країн Затоки щодо війни в Україні багатоглибинні. Насамперед важливо зазначити, що традиційні політичні режими країн Затоки з міцною вертикаллю влади ціннісно зближують їх з РФ, що зокрема підкреслює А. Криґ (The Economic Times, 2022). До того ж чимало громадян країн-членів РСАДПЗ, які навчались у Радянському Союзі, ностальгують за студентськими роками, проведеними в тоталітарній державі. Видається, що арабські монархії сприймають війну проти демократичної України як пріоритетне питання винятково для США та ЄС (Hamzawy, Sadjadpour, Miller, Wehrey, Hassan, Farouk, Khaddour, Yerkes, Coşkun, Yahya, Muasher, 2022; Tank, Palik, Jensehaugen, Harpviken, 2022). На думку політологів та політичних журналістів субрегіону Затоки, арабські монархії навіть опосередковано не втручатимуться у війну, яка напряму не зачіпає їхньої національної безпеки. Вони вважають, війна між Україною та Росією має особливе історико-політичне підґрунтя, до якого країни Затоки не мають жодного стосунку (Ebrahim, 2022). На нашу ж думку, підтримка України з боку США, ЄС та країн Великої сімки все ж порушуватиме нейтралітет арабських країн Затоки на користь України. Бодай декларативна підтримка України і перегляд відносин з РФ стануть висхідною тенденцією в субрегіоні Затоки по мірі військового ослаблення Росії й дії західних санкцій.

Беззаперечним є факт, що наразі арабські країни Затоки пріоритезують відносини зі США з огляду на тісну співпрацю у військово-економічній площині. Товарообіг між США та країнами-членами РСАДПЗ обчислюється десятками мільярдів дол. США попри те, що у період 2015–2020 рр. він зменшився з 87.5 до 49.7 млрд дол. США. За інформацією бази даних «SIPRI Arms Transfer Database», вартість військової продукції, яку США продали арабським країнам Затоки у період 2014–2021 рр., сягає 27.982 млрд дол. США (Stockholm International Peace Research Institute, 2021).

Однак тяжіння до США автоматично не означає ворожого ставлення до РФ, у якій арабійські монархії досі інерційно вбачають сильного гравця. Уявлення про могутність Росії підкріплене тим, що за останні роки РФ стала важливим партнером арабських країн Затоки в економічній та військовій сферах. Товарообіг між РФ та країнами-членами РСАДПЗ збільшився з 2.6 млрд дол. США у 2015 р. до 6 млрд дол. США в 2020 р., а між Україною та країнами-членами РСАДПЗ – з 1.3 до 1.6 млрд дол. США за аналогічний проміжок часу. Також, у період 2014–2021 рр. Росія продала арабським країнам Затоки військової продукції на суму 0.331 млрд дол. США, тоді як Україна – на суму 0.124 млрд дол. США за аналогічний проміжок часу (Stockholm International Peace Research Institute, 2021).

В енергетичній сфері арабські країни Затоки ефективно співпрацюють з РФ через механізми ОПЕК+ та Форум країн-експортерів газу (Khurta, 2022). До того ж ОАЕ останніми роками цілеспрямовано нарощували відносини з РФ шляхом інвестування у промисловий та енергетичний сектори РФ (у 2021 р. ОАЕ придбали 1.9% акцій компанії «Sibur») та зближення з мусульманськими регіонами РФ – Чечнею, Татарстаном, Інгушетією, Башкортостаном тощо (Galeeva, 2022). За даними відкритих джерел, Кувейт не має інвестицій в Україні, тоді як у російські компанії «Газпром», «Новатек», «Зарубежнефть», «Рособоронекспорт» та сектор нерухомості Кувейт зробив інвестиції на суму близько 1 млрд дол. США (Al-Khaleej Online, 2022). Водночас, за інформацією Головного інвестиційного управління Кувейту, сума активів Емірату в Росії є мізерною та не перевищує 0,29% від загального обсягу інвестицій Резервного фонду майбутніх поколінь (Al-Jarida, 2022).

Не слід оминати увагою і той факт, що рівень залученості США в субрегіоні Затоки демонструє тенденцію до зниження, а розбіжності інтересів та зневіра в безпекових зобов'язаннях США перед партнерами – тенденція до зростання. З-поміж найбільш резонансних епізодів є млява реакція США на атаки еменських хуситів на стратегічні об'єкти КСА та ОАЕ в 2019–2022 рр. Сукупність згаданих факторів підштовхує арабійські держави до розширення мережі іноземних партнерств (Battaloglu, 2022; Tank, Palik, Jensehaugen, Harpviken, 2022). Якщо ОАЕ та Бахрейн у вересні 2020 року підписали угоди про нормалізацію дипломатичних відносин з Ізраїлем – одвічним противником арабського світу – Росія тим паче може розраховувати на статус партнера, хоча в очах більшості арабів Ізраїль виглядає так само, як і РФ в очах українців – загарбником та окупантом. Відносини України з Ізраїлем в арабському світі теж подекуди негативно резонують, тоді як російсько-ізраїльська співпраця не викликає аналогічної критики, хоча перевищує українську в рази (Hellyer, 2022).

Арабські країни Затоки інколи спекулюють на зближенні з РФ у непростих відносинах зі США. Це відповідає доволі мінливому зовнішньополітичному стилю арабських країн Затоки, який допускає швидкоплинні ситуативні альянси в залежності від національних інтересів сторін, на що вказують П. Танк, Ю. Палік та К. Харпвікен (Tank, Palik, Jensehaugen, Harpviken, 2022). Р. Сатлофф та С. Манса стверджують, що попри неоднозначну зміну курсу політики США стосовно своїх союзників у субрегіоні Затоки, помилково було б повторювати досвід Я. Арафата, який підтримав вторгнення С. Хусейна в Кувейт у 1990 р. (Satloff, 2022; Mansa, 2022). Зближення країн-членів РСАДПЗ з РФ ніяк не може слугувати альтернативою відносинам зі США. Однак Р. Сатлофф наголошує на необхідності відновлення колишньої довіри у відносинах між США та РСАДПЗ. За словами дослідника, без впевненості у безпековій парасольці США арабські країни Затоки можуть засвоїти український урок та дійти не позбавленого логіки висновку про те, що єдиним надійним гарантом їхньої безпеки могла б бути ядерна зброя (Satloff, 2022). Попри сміливість висловленої Р. Сатлоффом думки, вважаємо малоімовірним розгортання такого сценарію подій.

Аналіз реакції кувейтського суспільства на російсько-українську війну виявив декілька груп критиків і прихильників вторгнення РФ в Україну, а також байдужих. Дехто знайшов у війні проти України лише привід для звинувачення Заходу у лицемірстві, критикуючи ігнорування палестинського питання (Ghazal, Harb, Jahshan, Kabalan, King, Kharroub, 2022; Al-Jazeera, 2022), а дехто побачив у Росії (як антагоністі Заходу) жертву, яку було втягнуто у війну з Україною під приводом загрози суверенітету РФ (Khurta, 2022). Однак переважна більшість критично мислячих громадян Кувейту засудили агресію проти незалежної України та нав'язування їй абсурдного зовнішньополітичного курсу. Так, на рівні ділових та приватних кіл Кувейту підтримка України виявилась не лише моральною, але й практичною. Деякі групи кувейтських компаній (наприклад, «Al-Shaya Group») призупинили діяльність на російському ринку. Чимало бізнесменів розглядають опцію виходу з РФ у зв'язку з можливим накладанням на них санкцій з боку США, особливо за співпрацю з російськими підприємствами в авіакосмічній та морській транспортних галузях.

Прикметно, що в березні 2022 р. ініціативним громадянам Кувейту вдалося провести мирний мітинг на підтримку України перед будівлею кувейтського парламенту, а також долучитись до збору гуманітарної та фінансової допомоги українцям. Згадані факти дозволяють судити про готовність свідомої частини кувейтського суспільства заявити вголос про свою проукраїнську позицію попри те, що зазвичай в Еміраті проведення публічних акцій та кампаній щодо чутливих питань міжнародного,

а не внутрішнього характеру, є не надто популярним. Чимало кувейтських лідерів думок та журналістів, оминаючи цензурні обмеження, гостро засудили в публічному просторі рішення Кремля почати загарбницьку війну проти сусідньої України. На нашу думку, потужна реакція кувейтської громадськості на народну війну українців проти російських окупантів зумовлена двома факторами: розгалуженими зв'язками кувейтських громадян з Україною (родинними, освітніми, науковими, діловими, медичними, туристичними тощо), а також результатами публічної дипломатії України в Кувейті останніх років, спрямованої на зближення двох країн.

Вартий врахування і той факт, що демографічний склад Кувейту неоднорідний. Із 4.4 млн населення іноземні резиденти Емірату (переважно вихідці з арабських та азійських країн) складають близько 70% (World Population Review, 2022). Відтак, солідарність з Україною висловили представники чималої кількості іноземних діаспор у Кувейті – індійської, філіппінської, сирійської, азербайджанської тощо. З огляду на велику кількість християн серед резидентів Кувейту активно виявилась і підтримка місцевих церков, які провели 2 служби за мир в Україні та організували збір пожертв.

Слід зауважити, що на відміну від європейських країн, де голос громадськості може вплинути на центри прийняття рішень, у Кувейті громадяни мають суттєво обмежені важелі впливу на владні кола. Крім того, увага громадян Кувейту пріоритетно зосереджена на питаннях власного добробуту, а державних діячів – на системній внутрішньополітичній кризі внаслідок протиріч між парламентом та урядом. Це нівелює такий ефективний інструмент, як робота з опозиційними колами. Малоімовірно, що кувейтське громадянське суспільство здатне вплинути на позицію держави стосовно надання Україні більшої допомоги, насамперед військової та фінансової. Відповідно, максимальний рівень підтримки України з боку кувейтської громадськості обмежується приватними ініціативами допомоги, що теж є вагомим фактором. З метою консолідації підтримки кувейтських друзів України представники України в Кувейті (дипломати та активісти з-поміж діаспори) проводять відкриті зустрічі, дискусії та заходи культурної дипломатії.

Інформаційний аспект висвітлення в Кувейті російсько-української війни характеризується позитивними й негативними рисами. До негативних слід віднести тотальний контроль Міністерства інформації над місцевими ЗМІ, які підлягають жорсткій цензурі. У Кувейті публікація будь-яких матеріалів, що суперечать офіційній позиції держави, не допускається через невідворотність покарання. Саме тому до оприлюднення заяви Міністерства закордонних справ Кувейту від 24 лютого 2022 р. про засудження Еміратом збройної агресії проти України комунікувати в інформаційному просторі Кувейту згадане питання впродовж попередніх років війни було вкрай складно. Кувейт підтримав резолюцію ГА ООН «Територіальна цілісність України» від 27 березня 2014 р., однак до 24 лютого 2022 року керівництво Кувейту уникало прямого засудження Росії як порушника територіальної цілісності України і не виявило бажання приєднатись до Кримської платформи. Показово, що навіть після повномасштабного вторгнення РФ в Україну державні телеканали Кувейту застережливо утримались від трансляції відповідних коментарів українських дипломатів.

До позитивних рис слід віднести більш сміливу реакцію кувейтських друкованих ЗМІ. У провідних газетах Кувейту («КУНА», «Аль-Анба», «Ар-Рай», «Аль-Джаріда», «Аль-Кабас», «Kuwait Times» та «The Times, Kuwait») інформація щодо загарбницької війни РФ проти України висвітлюється стало та загалом об'єктивно, з посиланнями на європейські ЗМІ. Частка повідомлень про Україну, які мають негативне забарвлення, не перевищує 10%. Цей показник приблизно співставний з результатами моніторингу світових ЗМІ на предмет висвітлення війни в Україні. Серед ключових маніпулятивних тез у ЗМІ Кувейту (та інших арабських країн регіону) варто виокремити такі: 1) Європа продемонструвала расистське обличчя, коли негайно відкрила двері для біженців з України, однак заблокувала в'їзд для біженців з Сирії, Афганістану, Іраку; 2) європейські демократичні цінності хибні, тому інвестиції в Європу незахищені й можуть бути конфісковані; 3) Захід має подвійні стандарти, оскільки втручається у внутрішні справи арабських і мусульманських країн, але подавляє революції в Європі, визнає законність окупації Палестини ізраїльтянами; 4) Росія веде війну не проти України, а проти ворожого НАТО, у якій Україна – лише майданчик бойових дій.

Водночас інформаційне поле Кувейту майже не містить повністю вигаданих повідомлень. Основним джерелом небагатьох наявних фейків є заяви офіційних посадовців РФ, підкріплені дезінформаційними кампаніями пропагандистських ЗМІ. Одним із прикладів таких вигаданих повідомлень у кувейтській пресі є публікації щодо запобігання Росією теракту ІДІЛ у Криму, який ніби готувався за підтримки кримських татар та українських нацистів, та дискримінації постраждалих від війни іноземців (а також ромів) в Україні та Європі (Al-Qabas, 2022). Також, у період воєнного стану в Україні в кувейтській пресі з'явилися 2 наповнені дезінформацією інтерв'ю посла РФ у Кувейті та лідера Чеченської Республіки Російської Федерації. Публікації були збалансовані позицією української сторони, що свідчить про дотримання редакторами відповідних газет стандартів журналістики. Вартий уваги і той факт, що на відміну від кувейтських телеканалів провідні друковані ЗМІ Емірату з моменту

повномасштабного нападу РФ на Україну активно публікують інтерв'ю українських дипломатів та представників діаспори, які нині є рупором України в субрегіоні Затоки. Загальна кількість коментарів українського дипломатичного корпусу в Кувейті в інформаційному полі регіону впродовж перших 2 місяців війни сягнула понад 100. Найбільш активними майданчиками виявились саудівські телеканали «Аль-Арабійя» і «Аль-Хадас», британсько-еміратський телеканал «Скай Ньюз Арабія» та катарський «Аль-Джазіра». З-поміж газет найбільшу кількість інтерв'ю українських посадовців опублікували кувейтські видання «Аль-Анба» та «Аль-Кабас».

Щодо динаміки повідомлень про Україну в кувейтських ЗМІ, починаючи з 24 лютого 2022 р., слід відзначити її поступове зниження у міру того, як інші теми почали заповнювати інформаційний простір Емірату (священний місяць Рамадан, ізраїльсько-палестинське протистояння, стихійні лиха у світі, єменська криза, атаки хуситів, співпраця по лінії Кувейт–ЄС тощо). Однак такі ключові теми, як облога й падіння Маріуполя, звірства російських окупантів у звільнених українських містах, стан переговорного процесу з РФ, зміна військових задач РФ в Україні тощо, широко висвітлюються місцевими журналістами.

Весь масив повідомлень про Україну в кувейтських ЗМІ з 24 лютого 2022 р. доцільно узагальнити так: 1) проблеми евакуації цивільних та зростання кількості українських біженців в Європі; 2) руйнація українських міст, цивільні жертви внаслідок обстрілів російської армії; 3) кувейтська державна допомога Україні 3) висилка російських дипломатів з країн світу; 4) заяви світових лідерів на підтримку України; 5) санкційний тиск на РФ; 6) захоплення російською армією Чорнобильської та Запорізької АЕС.

Заслугує на увагу реакція кувейтських ЗМІ на загрозу кризи продовольчої безпеки у світі внаслідок війни між Україною та Росією. Річ у тім, що в арабських ЗМІ з'явилось чимало відповідних публікацій, адже Єгипет (топ-імпортер зерна у світі), Лівія, Туніс, Сирія, Ліван та інші близькосхідні країни залежать від імпорту зерна на понад 60%. Зокрема в медійному просторі згаданих арабських країн резонувала інформація про частку української соняшникової олії у світовому експорті (55%), а також дані Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН про те, що в 2021 році Україна та Росія контролювали близько 30% світового експорту пшениці (Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2022, р. 1). Арабський світ стурбований зростанням цін на їжу та паливо, адже це може загрожувати дестабілізацією ситуації у вразливих країнах регіону Близького Сходу та Африки, а за найгірших сценаріїв – масовими протестами (Arab News, 2022). Подекуди трапляються публікації про те, що у зв'язку з погіршенням гуманітарної ситуації в Україні до неї можуть бути частково спрямовані міжнародні потоки гуманітарної допомоги, які є життєво важливими для Сирії, Ємену та Лівану. Натомість у ЗМІ Кувейту проблема продовольчої безпеки в контексті війни в Україні представлена епізодично. Офіційні чинники країни декларують захищеність Емірату від можливих збоїв у логістичних ланцюгах постачання продовольства завдяки диверсифікованій мережі постачальників (Fattahova, 2022; Izzak, 2022). До того ж Глобальний індекс продовольчої безпеки оцінив Кувейт як одну з найбільш продовольчо захищених країн субрегіону Затоки, яка посіла в згаданому рейтингу 30-е місце у світі в 2021 р. (Global Food Security Index, 2021). У 2020 р. Кувейт посів 68-е місце у світі за обсягом імпортованої пшениці, яку Емірат закуповує здебільшого з Австралії, Канади, Індії, і відносно невелику частину – з Росії та України (Observatory of Economic Complexity, 2022). Загалом, український експорт продовольчих товарів у Кувейт є невеликим. За даними сайту «TradeMap» протягом останніх 5 років частка українського експорту соняшникової олії в Кувейт в середньому складала 14%, ячменю – 8%, кукурудзи – 2.5%, курятини – 1.8% (TradeMap, 2021). Відтак, у Кувейті тези про Україну як гаранта світової продовольчої безпеки (яку РФ прагне зруйнувати) та гасло «Захист України захищає світ від голоду» не були сприйняті належним чином.

У соціальних мережах Україна веде не менш активну інформаційну війну проти потужного ворога. Дослідниця близькосхідної тематики Міжнародного наукового центру імені Вудро Вільсона Н. Овейдат справедливо стверджує, що пропагандистська робота Росії в арабському світі така ж інтенсивна, як і в англomовному. Зокрема проросійські арабськомовні користувачі соціальних мереж маніпулятивно зіставляють реакцію Заходу на вторгнення в Україну з його відповіддю на кризи в Палестині, Сирії, Лівії, Ємені й Афганістані (Oweidat, 2022). До того ж на Близькому Сході Росія просуває тези про нав'язування «західного шляху розвитку», небезпеку домінування США у світі, важливість дотримання нейтралітету у чужій для країн регіону війні, нікчемність економічних санкцій проти Росії, несаможиттєвість та/або ненадійність українського керівництва тощо (Abdelaziz, 2022). На нашу думку, активність російської арабськомовної пропаганди в соціальних мережах пов'язана ще й з нагальною потребою Росії у живій силі для продовження агресії проти України. Прикметно, що паралельно з просуванням повідомлень про готовність сирійських та лівійських бойовиків взяти участь у війні проти України, Росія докладає чималих зусиль для дискредитації Інтернаціонального легіону оборони України. Так само взаємно суперечливими є публічні заклики російського керівництва

до захисту православної віри в Україні, тоді як лідер Чеченської Республіки називає війну в Україні «джигадом» (священною війною проти невірних).

Цікавим є спостереження Н. Овейдат про те, що чимало антизахідної та антидемократичної риторики у соціальних мережах походить саме з країн Затоки, які мають досвід підтримки авторитарних режимів у субрегіоні та поза його межами завдяки так званим «фермам ботів» (Oweidat, 2022). Попри відсутність інструментів для перевірки згаданої тези зазначимо, що в коментарях під постами української дипломатичної місії у Кувейті в інстаграмі та твіттері нерідко з'являються дописи антиукраїнського характеру.

Логіка подальшого курсу Кувейту та інших арабських країн Затоки щодо подій в Україні залежатиме від можливостей і загроз, які для них створює війна. Фахівець з політичних наук Г. Аль-Мекаймі не ставить під сумнів вплив російсько-української війни на Кувейт. Науковиця відзначає коливання цін на енергоносії, що для Кувейту наразі є позитивним фактором. Вірогідно, що російсько-українська війна здешевить зарубіжні російські активи, можливість придбання яких приверне увагу кувейтських інвесторів. Водночас загарбницька війна у центрі Європи XXI століття є тестом на дієвість міжнародного права та дипломатії щодо вирішення конфліктів. Г. Аль-Мекаймі не виключає того, що анексія й окупація територій суверенних держав стане плацдармом подальших подібних практик у світі (Abdallah, 2022).

М. Яхїа вважає, що окрім продовольчої кризи, вторгнення РФ в Україну матиме наслідки ще у військово-економічній та енергетичній площинах. КСА, ОАЕ, Катар та інші країни, які купують в РФ військову продукцію, зіштовхнуться з труднощами подальшої співпраці у зв'язку з санкціями проти РФ (Yahya, 2022). Також російсько-українська війна продемонструвала, що фактичний рівень військово-промислового комплексу РФ не відповідає заявленому. Відтак, перспективи подальшої військово-технічної співпраці арабських країн з РФ виглядають примарними. К. Ульріксен також припускає, що негативні наслідки російсько-української війни для арабських країн Затоки будуть здебільшого пов'язані з впливом санкцій проти РФ. Так, інвестиції суверенних фондів країн Затоки в РФ, зокрема у співпраці з Російським фондом прямих інвестицій, вже постраждали. Однак рішення Катарської інвестиційної адміністрації та Інвестиційного фонду ОАЕ «Mubadala» не виводити інвестиції з РФ. К. Ульріксен пов'яже зі спільністю інтересів на енергетичному ринку, яка продовжить бути точкою дотику між країнами Затоки та РФ попри те, що енергетичні ресурси РФ поступово втрачають конкурентні переваги на енергетичному ринку (Ulrichsen, 2022). На противагу цій позиції А. Султан розглядає дотичність арабських країн Затоки до війни між Росією та Україною з точки зору перерозподілу енергетичного ринку Європи. Витіснення російських енергоносіїв створило вікно можливостей для експортерів нафти й газу з субрегіону Затоки, країни якого вже отримують надприбутки внаслідок зростання цін на вуглеводні. На думку Т. Аль-Ані й А. Султана, насамперед слід стежити за позицією КСА та Катару щодо війни в Україні, оскільки вони є одними з найбільших нафтовидобувних та газовидобувних країн світу. Недопущення цих країн на європейський ринок буде серед ключових завдань Кремля (Al-Ani, 2022; Wallace, Foxman, 2022).

Напередодні російського вторгнення в Україну кувейтські аналітики А. Султан та Г. Аль-Мекаймі прогнозували, що Кувейт не буде поляризувати свій зовнішньополітичний курс, а радше закликатиме усі причетні сторони до вирішення конфлікту шляхом переговорів (Al-Khaleej Online, 2022). Після справдження цих передбачень Кувейт обрав роль гуманітарного спонсора у національно-визвольній війні України. Розлогий пакет допомоги Україні є таким же інструментом м'якої сили Емірату, як і гуманітарна підтримка Афганістану, Ємену, Сирії, Палестини тощо.

У майбутньому Кувейт, імовірно, бездіяльно чекатиме розвитку ситуації на фронтах російсько-української війни. Так вважає і Е. Волд, заявивши, що замовчування дій РФ щодо України наразі є для Кувейту найкращим варіантом реагування (The Economic Times, 2022). Стратегічна поразка РФ у її війні проти України спричинить тектонічні зміни міжнародного устрою, закріпить за Росією статус країни-ізгоя на десятиліття, однак на це потрібен час. Натомість горизонт зовнішньополітичного планування Кувейту не виходить за межі найближчих років. Відповідно, допоки РФ підживлюватиме ілюзії своїх міжнародних партнерів щодо спроможності Росії як держави, Кувейт не розриватиме з нею політичні, економічні та міжлюдські контакти. Водночас після радикальної зміни геополітичного розкладу сил на користь України беззаперечним свідченням підтримки Кувейтом України слугуватиме його гуманітарний внесок у перемогу України.

Висновки.

1. У межах субрегіону Затоки політична позиція Кувейту є однією з найбільш проукраїнських як на рівні міжнародних організацій, так і на рівні гуманітарно-матеріальної допомоги. Водночас у публічній комунікації Кувейт свідомо не засуджує належним чином Росію як агресивного порушника міжнародного права, хоча закликає дотримуватися міжнародних зобов'язань усі сторони конфлікту. Це дає підстави судити про намір Кувейту зберегти простір для маневру в контексті налагодженої

міжрегіональної співпраці з Росією. До того ж зануреність у внутрішньополітичний порядок денний і необхідність координації з більш впливовими членами РСАДПЗ (насамперед КСА) позбавляє Кувейт будь-якої мотивації вдаватися до демаршу.

2. Реакція кувейтського суспільства на вторгнення в Україну засвідчила майже абсолютну підтримку України (за винятком одиничних маргіналів) в інформаційному, фінансовому, гуманітарному та інших вимірах. Однак особливості політичної системи Кувейту та зосередженість політичного життя Емірату на внутрішніх (як максимум регіональних) проблемах зводять нанівець можливості впливу суспільства на владу в зовнішньополітичних питаннях.

3. Висвітлення російсько-української війни в кувейтських ЗМІ повністю віддзеркалює офіційну позицію держави щодо неї. Контрольовані та обмежені цензурою ЗМІ Кувейту утримувалися від публікації матеріалів або принаймні заяв українських посадовців щодо війни до моменту публічного засудження зовнішньополітичним відомством Емірату агресії РФ проти України. Однак услід за державними медіями діячі також включили до власного порядку денного повідомлення проукраїнського характеру, звівши частку негативних повідомлень до мінімуму. Висока на початку інтенсивність висвітлення війни поволі зменшувалася, місця на перших шпальтах газет та етерах телеканалів у прайм-тайм почали витіснятися іншими темами. Тим не менш, увага до резонансних та поворотних епізодів національно-визвольної війни українців залишається традиційно високою.

4. Війна РФ проти України вірогідно не здатна вибити історично нейтральний та обережний зовнішньополітичний курс Кувейту зі звичної колії. Створені війною в Європі можливості та загрози для Кувейту поки не є критичними, а рівень співпраці (насамперед інвестиційної) з РФ та Україною, за словами кувейтських посадовців, є невеликим. Отже, Кувейт поки що не вбачає об'єктивних причин для зміни обраної ним вибіркової позиції. Підтримка зв'язків із російською стороною з одночасною різнопрофільною допомогою Україні – це комбінація, яка дозволить Кувейту розіграти певну кількість політичних сценаріїв у майбутньому.

З кожним днем війни зберігати умовний нейтралітет ставатиме дедалі складніше. Сценарій затяжної війни Росії проти України означатиме продовження західного тиску на РФ, її ізоляції та обтяження санкціями. У цьому разі залишається відкритим питання, чи спробує Кремль натиснути на Кувейт та інші арабські країни Затоки з метою більш чіткого представлення їхньої позиції щодо війни в Україні. Відповідь арабських монархій залежатиме у тому числі від ефективності української дипломатії в субрегіоні Затоки, яка наполегливо і послідовно бореться за військову, фінансову, гуманітарну та санкційну підтримку з боку арабських партнерів.

Оскільки комунікаційна майстерність українських дипломатів є одним із ключових інструментів цієї боротьби, перспективною темою подальших аналітичних розвідок є дослідження актуальної для Кувейту аргументації необхідності підтримки України в її визвольній війні.

Seheda O. Kuwait policy toward Ukraine following Russia's full-scale invasion

The article deals with the analysis of the position of the State of Kuwait on the war of aggression of the Russian Federation against Ukraine, as well as the reactions of Kuwaiti society and the media to the full-scale Russian invasion of Ukraine. The author has examined the preconditions for the formation of Kuwait's official position on the war in Ukraine, and outlined the peculiarities of public communication of Kuwaiti government, as well as listed the facts of humanitarian and financial assistance to Ukraine, Ukraine's support at international level, etc. The article has predicted the evolution of Kuwait's official position on Ukraine's liberation war. It has been based on Kuwait's previous foreign policy experience, and modeling the benefits and threats created by the war on the European continent.

The paper has assessed the level of support for Ukraine by Kuwaiti citizens, their role in shaping the state's position, as well as the reaction to the war in Ukraine of foreign residents, who make up the vast majority of Kuwait's population. The assessment has been substantiated by analyzing the humanitarian initiatives of Kuwaiti citizens and residents in support of Ukraine.

The article has demonstrated the results of monitoring the Kuwaiti media broadcasting the Russian invasion of Ukraine, and determined the degree of their independence. In particular, the author has assessed the intensity, content and nature of reports about Ukraine in the Kuwaiti media from February 24th, 2022.

The combination of the following notions – the state, society and media of Kuwait – forms an idea of the driving forces, key elements and limits of the Ukrainian track of Kuwait's foreign policy. In turn, understanding these factors could allow us to adjust the future challenges and tools of Ukrainian diplomacy in Kuwait, especially during Ukraine's fight against Russian invaders.

Key words: Ukraine, Kuwait, Russian Federation, war, stance, diplomacy, support, GCC.

Література:

1. Балануца О. О., Сегеда О. О. Публічна дипломатія в роботі дипустанов: цікаві факти з українського досвіду в Кувейті. *Україна дипломатична*. 2020. № 22. С. 267–271. URL: <http://ud.gdip.com.ua/wp-content/uploads/2020/12/26.pdf> (дата звернення: 08.05.2022).
2. Балануца О. О., Сегеда О. О. Публічна дипломатія України в Кувейті: потенціал нестандартних рішень. *Україна дипломатична*. 2020. № 21. С. 258–267. URL: <http://ud.gdip.com.ua/wp-content/uploads/2020/12/26.pdf> (дата звернення: 08.05.2022).
3. Балануца О. О., Сегеда О. О., Освітній вимір публічної дипломатії: синергія міжнародних та національних освітніх проєктів. *The Scientific Heritage*. 2020. № 48. С. 71–77. URL: <http://www.scientific-heritage.com/wp-content/uploads/2021/06/VOL-5-No-48-48-2020.pdf> (дата звернення: 08.05.2022).
4. Богомоллов О., Данилов С., Юлдашев Р. Близький Схід і Північна Африка як сфера інтересів України. Аналітична доповідь. *Національний інститут стратегічних досліджень, Інститут сходознавства НАН України імені А.Кримського*. 2020. URL: <https://niss.gov.ua/publikacii/analitichni-dopovidil/blizkiy-skhid-ta-pivnichna-afrika-yak-sfera-interesiv-ukraini> (дата звернення: 02.05.2021).
5. Герасимчук А. Перська затока: вибір та можливості України. *Ukrainian Prizm*: веб-сайт. URL: <http://prismua.org.tilda.ws/persiangulf> (дата звернення: 08.05.2021).
6. Горін П. Українська дипломатія на Близькому Сході: що заважає просуванню українських інтересів. *Українська призма*. 2017. URL: <http://prismua.org/ukrainian-diplomacy-middle-east-prevents-promotion-ukrainian-interests/> (дата звернення: 02.05.2021).
7. Остряніна Н. С. Перспективи співробітництва між Україною та країнами Перської затоки у нафтовій галузі. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2008. № 15 (154). С. 185–190.
8. Сегеда О. О., Смолянюк В. Ф. Сучасні процеси цифровізації в дипломатичній службі України та Кувейту. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*: Збірник наукових статей. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2020. Т. 42. С. 77–88.
9. Слободян Н. В. Політика України щодо країн Перської затоки. *Сходознавство*. 2009. № 48. С. 197–206.
10. Швед В. Особливості розвитку інтеграційних процесів у регіоні Затоки після революцій «арабської весни»: висновки для України. *Історичні і політологічні дослідження*. 2018. № 2 (63). С. 101–111.
11. Abdelaziz M. Arab Media Perspectives on the Ukraine Crisis. *Fikra Forum*: web-site. URL: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/arab-media-perspectives-ukraine-crisis> (дата звернення: 08.05.2022).
12. Arwa I. UAE stance on Ukraine war reflects 'strong alliance' with Russia. *Aljazeera*: web-site. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2022/3/3/uae-stance-on-ukraine-war-reflects-strong-alliance-with-russia> (дата звернення: 08.05.2022).
13. Awad M. UAE boosts diplomatic presence in Europe. *The National News*. 2013. URL: <https://www.thenationalnews.com/uae/government/uae-boosts-diplomatic-presence-in-europe-1.292926> (дата звернення: 08.05.2022).
14. Khader. B. The European Union and the Gulf Cooperation Council in a Changing Environment. *European Institute of the Mediterranean*. 2014. URL: <https://www.iemed.org/publication/the-european-union-and-the-gulf-cooperation-council-in-a-changing-environment/> (дата звернення: 08.05.2022).
15. Barada A. GCC urges Russia, Ukraine to return to diplomacy. *Asharq Al-Awsat*: web-site. URL: <https://english.aawsat.com/home/article/3553076/gcc-urges-russia-ukraine-return-diplomacy> (дата звернення: 08.05.2022).
16. Battaloglu N. The GCC States' Russian Dilemma. *Politics today*: web-site. URL: <https://politicstoday.org/the-gcc-states-russian-dilemma/> (дата звернення: 08.05.2022).
17. Bianco. C. Gulf apart: How Europe can gain influence with the Gulf Cooperation Council. *European Council on Foreign Relations*. 2020. URL: https://ecfr.eu/publication/a_gulf_apart_how_europe_can_gain_influence_with_gulf_cooperation_council/ (дата звернення: 08.05.2022).
18. Bin Nahar N. Mapping European leverage in the MENA region. *European Council on Foreign Relations*. 2019. URL: https://ecfr.eu/special/mapping_eu_leverage_mena/qatar (дата звернення: 08.05.2022).
19. Double standards: Western coverage of Ukraine war criticised. *Aljazeera*: web-site. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2022/2/27/western-media-coverage-ukraine-russia-invasion-criticism> (дата звернення: 08.05.2022).
20. Fattahova N. Kuwait not yet affected by Ukraine war, wheat imported from Australia. *Kuwait Times*: web-site. URL: <https://www.kuwaittimes.com/kuwait-not-yet-affected-by-ukraine-war-wheat-imported-from-australia/> (дата звернення: 08.05.2022).

21. GCC countries urge dialogue to settle the political crisis in Ukraine. *Bahrain News Agency*: web-site. URL: <https://www.bna.bh/en/GCCcountriesurgedialoguetosettlethepoliticalcrisisinUkraine.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwIzON1%2BDh8a%2B%2B6tDJKXuOEEs0uvsYs%3D> (дата звернення: 08.05.2022).
22. GCC MPs emphasize support of diplomatic efforts to resolve Ukraine crisis. *Kuwait news agency*: web-site. URL: <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=3033009> (дата звернення: 08.05.2022).
23. Ghafar A., Colombo S. Conclusion: EU-GCC Relations at a Crossroads. *The European Union and the Gulf Cooperation Council. Contemporary Gulf Studies*. Palgrave Macmillan, 2021. P. 239–244.
24. Galeeva D. Gulf States' Perspectives on the Russo-Ukrainian Conflict. *Gulf International Forum*: web-site. URL: <https://gulif.org/gulf-states-perspectives-on-the-russo-ukrainian-conflict/> (дата звернення: 08.05.2022).
25. Hellyer H. How the Arab World Is Responding to the War in Ukraine. *Time*: web-site. URL: <https://time.com/6155374/arab-world-reactions-ukraine/> (дата звернення: 08.05.2022).
26. How Ukraine war is making the Arab region's food security crisis worse. *Arab News*: web-site. URL: <https://www.arabnews.com/node/2056081/world> (дата звернення: 08.05.2022).
27. Hudhaifa E. Gulf States mum on Russo-Ukrainian war. *The Medialine*: web-site. URL: <https://themedialine.org/by-region/gulf-states-mum-on-russo-ukrainian-war/> (дата звернення: 08.05.2022).
28. Impact of the Ukraine-Russia conflict on global food security and related matters under the mandate of the Food and Agriculture Organization of the United Nations. *Food and Agriculture Organization of the United Nations*: web-site. URL: <https://www.fao.org/3/ni734en/ni734en.pdf> (дата звернення: 08.05.2022).
29. Izzak B. Government assures it has enough strategic food reserves. *Kuwait times*: web-site. URL: <https://www.kuwaittimes.com/govt-assures-it-has-enough-strategic-food-reserves/> (дата звернення: 08.05.2022).
30. Khurma M. Ukraine, Russia and the Arabs. *Wilson Center*: web-site. URL: <https://www.wilsoncenter.org/article/ukraine-russia-and-arabs> (дата звернення: 08.05.2022).
31. Kuwait Population 2022. *World Population Review*: web-site. URL: <https://worldpopulationreview.com/countries/kuwait-population> (дата звернення: 08.05.2022).
32. 32. Kuwait. *Global Food Security Index*: web-site. URL: <https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index/Country/Details#Kuwait> (дата звернення: 08.05.2022).
33. Legrenzi M. The GCC and the International Relations of the Gulf: Diplomacy, Security and Economic Cooperation in a Changing Middle East. I.B. Tauris. 2015. 200 p.
34. Miller R., Al-Mansouri Kh. Qatar's foreign policy engagement with the European Union: evolving priorities of a small state in the contemporary era. *Comillas Journal of International Relations*. 2016. № 5. P. 46–64.
35. Ministry of foreign affairs of the State of Kuwait: web-site. URL: <https://www.mofa.gov.kw/en/> (дата звернення: 08.05.2022).
36. Oweidat N. The Russian Propaganda in Arabic hidden from the West. *Fikra forum*: web-site. URL: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/russian-propaganda-arabic-hidden-west> (дата звернення: 08.05.2022).
37. Satlof R. Why Arab Allies Don't Trust the US on Ukraine. *WSJ*: web-site. URL: <https://www.wsj.com/articles/arab-allies-dont-trust-the-us-ukraine-middle-east-resolve-russia-ukraine-arms-sales-saudi-arabia-uae-united-arab-emirates-libya-egypt-iraq-iran-nuclear-deal-jcroa-2015-israel-11649446410> (дата звернення: 08.05.2022).
38. Tank P., Palik J., Jensehaugen J., Harpviken K. Transactional Engagements: Middle Eastern Responses to the Ukrainian War. *Prio Blogs*: web-site. URL: <https://blogs.prio.org/2022/03/transactional-engagements-middle-eastern-responses-to-the-ukrainian-war/> (дата звернення: 08.05.2022).
39. The independent resource on global security. *Stockholm international peace research institute*: web-site. URL: https://armstrade.sipri.org/armstrade/html/export_values.php (дата звернення: 08.05.2022).
40. The Ukraine War: The Arab World is Not Immune. / Ghazal A. and others. *Arab Center Washington DC*: web-site. URL: <https://arabcenterdc.org/resource/the-ukraine-war-the-arab-world-is-not-immune/> (дата звернення: 08.05.2022).
41. Trade statistics for international business development. *Trade Map*: web-site. URL: <https://www.trademap.org/Index.aspx> (дата звернення: 08.05.2022).
42. Ulrichsen K. The GCC and the Russia-Ukraine crisis. *Arab Center Washington DC*: web-site. URL: <https://arabcenterdc.org/resource/the-gcc-and-the-russia-ukraine-crisis/> (дата звернення: 08.05.2022).
43. US or Russia? Ukraine crisis poses dilemma for wealthy Gulf. *The Economic times*: web-site. URL: <https://economictimes.indiatimes.com/news/international/world-news/us-or-russia-ukraine-crisis-poses-dilemma-for-wealthy-gulf/articleshow/89847637.cms> (дата звернення: 08.05.2022).

44. Wallace P., Foxman S. What is making one of the richest countries even richer. *Bloomberg*: web-site. URL: <https://www.bloomberg.com/news/features/2022-04-29/war-in-ukraine-is-making-qatar-even-richer-as-europe-ditches-russian-gas#:~:text=Hosting%20the%20football%20World%20Cup,the%20Gulf%20state%20real%20influence> (дата звернення: 08.05.2022).
45. What the Russian war in Ukraine means for the Middle East. / Hamzawi A. and others. *Carnegie Endowment for International Peace*: web-site. URL: <https://carnegieendowment.org/2022/03/24/what-russian-war-in-ukraine-means-for-middle-east-pub-86711> (дата звернення: 08.05.2022).
46. Wheat in Kuwait. *Observatory of Economic Complexity*: web-site. URL: <https://oec.world/en/profile/bilateral-product/wheat/reporter/kwt> (дата звернення: 08.05.2022).
47. موقع إلكتروني *الخليج أونلاين*. إنفوجرافيك.. العلاقات الكويتية مع روسيا وأوكرانيا URL: <https://alkhaleejonline.net/> (дата звернення: 08.05.2022).
48. موقع إلكتروني *القبس*. تمييز واضطهاد وإهمال.. غجر أوكرانيا اللاجئين يعودون: وطننا أرحم من أوروبا (дата звернення: 08.05.2022).
49. موقع إلكتروني *الرأي*. الحسبة الكويتية في «الحرب الأوكرانية»... ارتفاع أسعار النفط وزيادة التضخم URL: <https://www.alraimedia.com/article/1576264/الكويتية-في-الحرب-الأوكرانية-ارتفاع-أسعار-النفط-وزيادة-التضخم-محللات-لقاءات-وتحقيقات-الحسبة> (дата звернення: 08.05.2022).
50. موقع إلكتروني *القبس*. روسيا: إحباط هجوم إرهابي لداعش في شبه جزيرة القرم URL: <https://www.alqabas.com/article/5881589> (дата звернення: 08.05.2022).
51. موقع إلكتروني *الخليج أونلاين* مصالح متشابكة.. كيف ستتعامل دول الخليج مع حرب روسيا وأوكرانيا؟ URL: <https://alkhaleejonline.net/> (дата звернення: 08.05.2022).
52. موقع إلكتروني *العربية*. منسى س. من غزو الكويت إلى الأزمة الأوكرانية. 32 سنة تراجع URL: <https://www.alarabiya.net/politics/2022/03/01/الأوكرانية-32-سنة-تراجع-من-غزو-الكويت-إلى-الأزمة> (дата звернення: 08.05.2022).
53. موقع إلكتروني *الجزيرة*. هيئة الاستثمار: استثماراتنا في روسيا وأوكرانيا لا تنكر URL: <https://www.aljarida.com/articles/1648751359602147000/> (дата звернення: 08.05.2022).

References:

1. Balanutsa, O. O., Sehed, O. O. (2020). Publichna dyplomatiia v roboti dypustanov: tsikavi fakty z ukrainskoho dosvidu v Kuveiti. [Public diplomacy in the work of diplomatic missions: interesting facts from the Ukrainian experience in Kuwait] *Ukraina dyplomatychna*. 22. 267–271. DOI: 10.37837/2707-7683-2021-13. [in Ukrainian].
2. Balanutsa, O. O., Sehed, O. O. (2020). Publichna dyplomatiia Ukrainy v Kuveiti: potentsial nestandardnykh rishen. [Ukraine's public diplomacy in Kuwait: the potential for non-standard solutions]. *Ukraina dyplomatychna*. 21. 258–267. DOI 10.37837/10.37837/2707-7683-2020-15. [in Ukrainian].
3. Balanutsa, O. O., Sehed, O. O. (2020). Osvitnii vymir publichnoi dyplomatii: synerhiia mizhnarodnykh ta natsionalnykh osvitynykh proektiv. [Education dimension of public diplomacy: synergy of international and national education projects] *The Scientific Heritage*. 48. 71–77. URL: <http://www.scientific-heritage.com/wp-content/uploads/2021/06/VOL-5-No-48-48-2020.pdf>. [in Ukrainian].
4. Bohomolov, O., Danylov, S., Yuldashev, R. (2020). Blyzkyi Skhid i Pivnichna Afryka yak sfera interesiv Ukrainy. Analitichna dopovid. [The Middle East and North Africa as Ukraine's sphere of interests. Analytical report]. *Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen, Instytut skhodoznavstva NAN Ukrainy imeni A. Krymskoho*. URL: <https://niss.gov.ua/publikacii/analitichni-dopovidi/blizkiy-skhid-ta-pivnichna-afrika-yak-sfera-interesiv-ukraini> [in Ukrainian].
5. Herasymchuk, A. (2022). Perska zatoka: vybir ta mozhlyvosti Ukrainy. [Persian Gulf: options and opportunities for Ukraine]. *Ukrainian Prizm*. URL: <http://prismua.org.tilda.ws/persiangulf> [in Ukrainian].
6. Horin, P. (2017). Ukrainka dyplomatiia na Blyzkomu Skhodi: shcho zavazhaie prosvanniu ukrain-skykh interesiv. [Ukrainian diplomacy in the Middle East: what hinders the promotion of Ukrainian interests.]. *Ukrainian prizm*. URL: <http://prismua.org/ukrainian-diplomacy-middle-east-prevents-promotion-ukrainian-interests/> [in Ukrainian].
7. Ostrianina, N. S. (2008). Perspektyvy spivrobotnytstva mizh Ukrainoiu ta krainamy Perskoi zatoky u naf-tovii haluzi. [Prospects for cooperation between Ukraine and the Gulf states in the oil industry]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*. 15 (154). 185–190. [in Ukrainian].
8. Sehed, O. O., Smolianiuk, V. F. (2020). Suchasni protsesy tsyvrovizatsii v dyplomatychnii sluzhbi Ukrainy ta Kuveitu. [Modern digitization processes in the diplomatic service of Ukraine and Kuwait.]. *Istoryko-politychni problemy suchasnoho svitu: Zbirnyk naukovykh statei*. 2020. 42. 77–88. DOI: <https://doi.org/10.31861/mhpi2020.42.77-88> [in Ukrainian].
9. Slobodian, N. V. (2009). Polityka Ukrainy shchodo krain Perskoi zatoky. [Ukraine's policy toward the Gulf states]. *Skhodoznavstvo*. 48. 197–206 [in Ukrainian].
10. Shved, V. (2018). Osoblyvosti rozvytku intehratsiinykh protsesiv u rehioni Zatoky pislia revoliutsii «arabskoi vesny»: vysnovky dlia Ukrainy. [Peculiarities of the development of integration processes «arabskoi vesny»: conclusions for Ukraine].

- in the Gulf region after revolutions of the «Arab Spring»: conclusions for Ukraine]. *Istorychni i politolohichni doslidzhennia*. 2018. 2 (63). 101–111 [in Ukrainian].
11. Abdelaziz, M. (2022). Arab Media Perspectives on the Ukraine Crisis. *Fikra Forum*. URL: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/arab-media-perspectives-ukraine-crisis>. [in English].
  12. Arwa, I. (2022). UAE stance on Ukraine war reflects 'strong alliance' with Russia. *Aljazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2022/3/3/uae-stance-on-ukraine-war-reflects-strong-alliance-with-russia>. [in English].
  13. Awad, M. (2013). UAE boosts diplomatic presence in Europe. *The National News*. URL: <https://www.thenationalnews.com/uae/government/uae-boosts-diplomatic-presence-in-europe-1.292926> [in English].
  14. Khader, B. (2014). The European Union and the Gulf Cooperation Council in a Changing Environment. *European Institute of the Mediterranean*. URL: <https://www.iemed.org/publication/the-european-union-and-the-gulf-cooperation-council-in-a-changing-environment/> [in English].
  15. Barada, A. (2022). GCC urges Russia, Ukraine to return to diplomacy. *Asharq Al-Awsat*. URL: <https://english.aawsat.com/home/article/3553076/gcc-urges-russia-ukraine-return-diplomacy> [in English].
  16. Battaloglu, N. (2022). The GCC States' Russian Dilemma. *Politics today*. URL: <https://politicstoday.org/the-gcc-states-russian-dilemma/> [in English].
  17. Bianco, C. (2020) Gulf apart: How Europe can gain influence with the Gulf Cooperation Council. *European Council on Foreign Relations*. URL: https://ecfr.eu/publication/a_gulf_apart_how_europe_can_gain_influence_with_gulf_cooperation_council/ [in English].
  18. Bin Nahar, N. (2019). Mapping European leverage in the MENA region. *European Council on Foreign Relations*. URL: https://ecfr.eu/special/mapping_eu_leverage_mena/qatar [in English].
  19. Double standards: Western coverage of Ukraine war criticised. (2022). *Aljazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2022/2/27/western-media-coverage-ukraine-russia-invasion-criticism> [in English].
  20. Fattahova, N. (2022). Kuwait not yet affected by Ukraine war, wheat imported from Australia. *Kuwait Times*. URL: <https://www.kuwaittimes.com/kuwait-not-yet-affected-by-ukraine-war-wheat-imported-from-australia/> [in English].
  21. GCC countries urge dialogue to settle the political crisis in Ukraine. (2022). *Bahrain News Agency*. URL: <https://www.bna.bh/en/GCCcountriesurgedialoguetosettlethepoliticalcrisisinUkraine.aspx?cms=q8Fm-FJgiscl2fwlzON1%2BDh8a%2B%2B6tDJKXuOEEs0uvsYs%3D> [in English].
  22. GCC MPs emphasize support of diplomatic efforts to resolve Ukraine crisis. (2022). *Kuwait news agency*. URL: <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=3033009> [in English].
  23. Ghafar, A., Colombo, S. (2021). Conclusion: EU-GCC Relations at a Crossroads. *The European Union and the Gulf Cooperation Council. Contemporary Gulf Studies*. Pp. 239–244 [in English].
  24. Gulf States' Perspectives on the Russo-Ukrainian Conflict. (2022). *Gulf International Forum*. URL: <https://gulffif.org/gulf-states-perspectives-on-the-russo-ukrainian-conflict/> [in English].
  25. Hellyer, H. (2022). How the Arab World Is Responding to the War in Ukraine. *Time*. URL: <https://time.com/6155374/arab-world-reactions-ukraine/> [in English].
  26. How Ukraine war is making the Arab region's food security crisis worse. (2022). *Arab News*. URL: <https://www.arabnews.com/node/2056081/world> [in English].
  27. Hudhaifa, E. Gulf States mum on Russo-Ukrainian war. (2022). *The Medialine: web-site*. URL: <https://themedialine.org/by-region/gulf-states-mum-on-russo-ukrainian-war/> [in English].
  28. Impact of the Ukraine-Russia conflict on global food security. (2022). *Food and Agriculture Organization of the United Nations: web-site*. URL: <https://www.fao.org/3/ni734en/ni734en.pdf> [in English].
  29. Izzak, B. (2022). Government assures it has enough strategic food reserves. *Kuwait times: web-site*. URL: <https://www.kuwaittimes.com/govt-assures-it-has-enough-strategic-food-reserves/> [in English].
  30. Khurma, M. (2022). Ukraine, Russia and the Arabs. *Wilson Center: web-site*. URL: <https://www.wilsoncenter.org/article/ukraine-russia-and-arabs> [in English].
  31. Kuwait Population. (2022). *World Population Review: web-site*. URL: <https://worldpopulationreview.com/countries/kuwait-population> [in English].
  32. Kuwait. (2022). *Global Food Security Index: web-site*. URL: <https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index/Country/Details#Kuwait> [in English].
  33. Legrenzi, M. (2015). The GCC and the International Relations of the Gulf: Diplomacy, Security and Economic Cooperation in a Changing Middle East. *I.B. Tauris*. 200 p. [in English].
  34. Miller, R., Al-Mansouri, Kh. (2016). Qatar's foreign policy engagement with the European Union: evolving priorities of a small state in the contemporary era. *Comillas Journal of International Relations*. № 5. P. 46–64. [in English].
  35. Ministry of foreign affairs of the State of Kuwait: web-site. (2021). URL: <https://www.mofa.gov.kw/en/>. [in English].

36. Oweidat, N. (2022). The Russian Propaganda in Arabic hidden from the West. *Fikra forum*: web-site. URL: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/russian-propaganda-arabic-hidden-west> [in English].
37. Satlof, R. (2022). Why Arab Allies Don't Trust the US on Ukraine. *WSJ*: web-site. URL: <https://www.wsj.com/articles/arab-allies-dont-trust-the-us-ukraine-middle-east-resolve-russia-ukraine-arms-sales-saudi-arabia-uae-united-arab-emirates-libya-egypt-iraq-iran-nuclear-deal-jcpoa-2015-israel-11649446410> [in English].
38. Tank, P., Palik, J., Jensehaugen, J., Berg, Harpviken, K. (2022). Transactional Engagements: Middle Eastern Responses to the Ukrainian War. *Prio Blogs*: web-site. URL: <https://blogs.prio.org/2022/03/transactional-engagements-middle-eastern-responses-to-the-ukrainian-war/> [in English].
39. The independent resource on global security (2021). *Stockholm international peace research institute*: web-site. URL: https://armstrade.sipri.org/armstrade/html/export_values.php [in English].
40. Ghazal, A. and others. (2022). The Ukraine War: The Arab World is Not Immune. *Arab Center Washington DC*: web-site. URL: <https://arabcenterdc.org/resource/the-ukraine-war-the-arab-world-is-not-immune/> [in English].
41. Trade statistics for international business development (2022). *Trade Map*: web-site. URL: <https://www.trademap.org/Index.aspx>. [in English].
42. Ulrichsen K. (2022). The GCC and the Russia-Ukraine crisis. *Arab Center Washington DC*: web-site. URL: <https://arabcenterdc.org/resource/the-gcc-and-the-russia-ukraine-crisis/> [in English].
43. US or Russia? Ukraine crisis poses dilemma for wealthy Gulf. (2022). *The Economic times*: web-site. URL: <https://economictimes.indiatimes.com/news/international/world-news/us-or-russia-ukraine-crisis-poses-dilemma-for-wealthy-gulf/articleshow/89847637.cms> [in English].
44. Wallace, P., Foxman S. (2022). What is making one of the richest countries even richer. *Bloomberg*: web-site. URL: <https://www.bloomberg.com/news/features/2022-04-29/war-in-ukraine-is-making-qatar-even-richer-as-europe-ditches-russian-gas#:~:text=Hosting%20the%20football%20World%20Cup,the%20Gulf%20state%20real%20influence> [in English].
45. Hamzawi, A. and others. What the Russian war in Ukraine means for the Middle East (2022). *Carnegie Endowment for International Peace*: web-site. URL: <https://carnegieendowment.org/2022/03/24/what-russian-war-in-ukraine-means-for-middle-east-pub-86711> [in English].
46. Wheat in Kuwait (2022). *Observatory of Economic Complexity*: web-site. URL: <https://oec.world/en/profile/bilateral-product/wheat/reporter/kwt> [in English].
47. Infojrafic..al-alaqat al-kuwaytiya ma'a rusia wa ukraniya [Infographics: Kuwait's relations with Russia and Ukraine]. (2022). *Al-Khaleej Online*. URL: <https://alkhaleejonline.net/لـكـيـفـارـجـوـفـنـاـلـكـيـفـارـجـوـفـنـا> [in Arabic].
48. Tamyiz wadhtihad wa ihmal.. ghajar ukraniya al-laji'un yau'udun: watanuna arham min urubba [Discrimination, repression and ignorance... Ukrainian Roms, refugees come back: our motherland is more merciful than Europe]. (2022). *Al-Qabas*. URL: <https://bit.ly/3MVCvEc> [in Arabic].
49. Al-hasba al-kuwaytiya fil harb al-ukraniya... irtifa' as'ar annaft wa ziyadat attadhahhum [Kuwait's reward in "Ukrainian war".. rising oil prices and inflation]. (2022). *Al-Rai Media*. URL: <https://www.alraimedia.com/article/1576264/مـخـضـثـلـاـقـدـاـيـزـوـطـفـنـلـا> [in Arabic].
50. Rusia: ihbat hujum irhabi lidaish fi shibh jazirat alqirim [Thwarted ISIS terrorist attack in the Crimean Peninsula]. (2022). *Al-Qabas*. URL: <https://www.alqabas.com/article/5881589> [in Arabic].
51. Masalih mutashabika.. Keifa satata'amal duwal al-khalij ma'a harb rusia wa ukrania? [Intertwined interests.. How will Gulf states deal with the Ukraine-Russia war?]. (2022). *Al-Khaleej Online*. URL: <https://alkhaleejonline.net/اـيـنـارـكـوـاـاـيـسـوـرـبـرـحـعـمـجـيـلـخـلـالـوـدـلـمـاـعـتـتـسـفـيـكـكـعـكـبـاـشـتـمـحـلـاـصـمـقـسـاـيـس> [in Arabic].
52. Mansa, S. (2022). Min ghazul Kuwait ilal azmal ukraniya. 32 sana turaji'u [From invasion of Kuwait to the Ukrainian crisis. 32 years back]. *Al-Arabiya*. URL: <https://www.alarabiya.net/politics/2022/03/01/عـجـارـتـقـنـسـ32-ةـيـنـارـكـوـاـاـقـمـزـالـاـيـلـاـحـتـيـوـكـلـاـوـزـعـنـم> [in Arabic].
53. Hay'atul istishmar: istishmaratuna fi rusia wa ukrania la tathkur [Investment Authority: our investments in Russia and Ukraine are minor]. (2022). *Al-Jarida*. URL: <https://www.aljarida.com/articles/1648751359602147000/> [in Arabic].

Стаття надійшла до редакції 08.06.2022

Стаття рекомендована до друку 22.06.2022